

Camilerin Maddi ve Manevi İmarı

Bizleri yoktan var eden, varlığından haberdar eden, sevgisini gönlümüze nakşeden sayamayacağımız kadar nimetler ihsan eden, Beytullah'ın şubesi bu camide, günlerin efendisi Cuma gününün şu feyizli ve bereketli saatinde bizleri buluşturan yüce Rabbimize sonsuz hamd-ü senalar olsun.

مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ مِثْلَهُ

“Her kim Allah için bir mescit bina ederse, Allah ona cennette bu mescidin benzeri (bir köşk) bina eder.” (Müslim, Zühd ve rekâik, 44) buyuran Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s.) Efendimize, onun âli ve ashabına, tabi olanlara salat ve selam olsun.

İslam'ın sembolü ve mührü olan camilerimiz Kabe'nin birer şubesidir. Camiler hem bedenlerimizi hem de ruhlarımızı bir araya getiren, amir-memur, yoksul-zengin, genç-yaşlı, rengi, dili ne olursa olsun herkesi bünyesinde toplayan mekânlardır. Cami, “toplayan, bir araya getiren” anlamında Arapça cem’ kökünden türemiştir. ‘Mescit’, tevazu ile eğilmek anlamındaki secde etmek kelimesinden türeyen ve ‘secde edilen yer’ mânasını ifade eden bir isimdir. Cami, Allah’a kulluk amacıyla insanları bünyesinde toplayan mekândır. Camiler, Allah'ın adı anılan, sabah akşam tesbih edilip namaz kılınan, Allah'a ibadet edilen mekânlardır. Rabbimiz buyuruyor ki:

فِي بُيُوتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

“Allah'ın yapılmasına ve içinde isminin anılmasına izin verdiği evlerde, akşam sabah Allah'ı tenzih ederek anarlar.” (Nur, 24/36) Allah'ın zikredildiği, tespih edildiği bu yerler camilerdir. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de:

أَحَبُّ الْبِلَادِ إِلَى اللَّهِ مَسَاجِدُهَا

“Allah'a en sevimli yerler mescidlerdir.” (Müslim, Mesâcid, 288) buyurmuştu. Rabbimiz:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

“Allah'ın mescidlerini ancak Allah'a ve âhiret gününe inanan, namazını kılan, zekâtını veren ve yalnız Allah'tan korkup çekinen kimseler imar edebilirler. İşte bunların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.” (Tevbe, 9/18) buyurdu. Ayetin tefsiri olarak hadisi şerifte Peygamber Efendimiz (s.a.s.) buyurdu ki:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَتَعَاهَدُ الْمَسْجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ (إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ...)

Ebû Saîd (el-Hudrî)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir kişinin mescide devam ettiğini görürseniz onun imanına şahit olun! Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurur: ‘Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve âhiret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler yapar/yaşatır...’” (Tirmizî, İmân, 8; İbn Mâce, Mesâcid, 19)

Camileri/mescidleri imar etmek, maddî anlamdaki imar yani inşa, onarım ve bakım anlamında olduğu gibi manevi yönden ayakta tutma, caminin canlı ve aktif olması, cemaatle namaz kılınması, ilim ve irfan meclisi olması olarak da anlaşılmalıdır. Bu ayetin anlaşılması için Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz dönemindeki mescidlerin konum ve işlevini anlamamız gerekmektedir.

Asrı Saadette Mescid

Darul Erkam: İslam'ın ilk yıllarında Mekke'de Müslümanların rahat bir şekilde toplandıkları, ibadet ettikleri bir yeri yoktu. Kâbe, hemen yanı başlarında olmasına rağmen, putlarla dolu ve müşriklerin kontrolünde idi. Mekke'de Müslümanlar, Erkam b. Ebul-Erkam (ra.)'ın evinde gizlice toplanmaktaydılar. 17-18 yaş civarında müslüman olan Erkam (r.a.), Resul-i Ekrem (s.a.s.)'e ilk iman eden gençlerdendi. Erkam b. Ebü'l-Erkam, gönlünü İslam'a açtığı gibi Safa tepesinin eteğindeki evini de Resulüallah'ın hizmetine vermiş, o dönemde onun evi Daru'l-İslam yani İslam'ın evi, İslam'ın merkezi, kalbi olmuştu. Bu evde Resul-i Ekrem (s.a.s.) ashâb-ı kirâma dinî bilgiler öğretirken bir yandan da ilâhî gerçeği arayan insanları İslâm'a davet ediyor, onlara Kur'ân-ı Kerîm okuyor ve onlarla birlikte namaz kılıyordu. Hz. Hamza, Hz. Ömer pek çok kişi orada müslüman oldu. İslam tarihinde Daru'l-Erkam olarak anılan bu ev, Mekke yıllarında tebliğin merkezi, ilim ve irfan meclisi olmuştu.

Mescidi Nebi: Çile, sıkıntılarla geçen on üç yılın ardından müslümanlar Medine'ye hicret ettiler. Allah Resulü (s.a.s.) ve Hz. Ebu Bekir ile birlikte Medine'ye hicret etmişti. Hicret yolculuğunun sonuna doğru, Medine'ye yaklaşıldığında Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Kuba köyüne ulaşmıştı. Bir müddet konakladığı bu yerde Mescid-i Kuba'yı yaptırdı. Daha sonra Medine'ye teşrif eden Allah Resulü (s.a.s.)'in ilk işi bu yeni Müslüman yurdunda yapılacak olan mescidin yerini tayin etmek olmuştu. Devesi Kasvâ'yı serbest bıraktı ve onun üzerine çöktüğü, hurma serip kurutulan düzlük bir alanı mescit yapımı için uygun buldu. Neccâroğulları'ndan Sehl ve Süheyl adlarındaki iki yetimden satın alınan arsaya Mescid-i Nebevî'yi yaptırdı. (Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 45) Mescidin arka kısmında fakir sahabelerin barınması için Suffe adıyla bir yer ayrılmış, doğu duvarı boyunca Hz. Peygamber ve ailesine ait odalar inşa edilmiştir.

Hz. Peygamber döneminde Mescid-i Nebevî, çok geniş ve farklı görevlerin icra edildiği bir mekândı. Asrısaadette Mescid-i Nebevî hem vahyin dünyaya açılan penceresi hem de idari, askeri, sosyal işlerin görüşülüp karara bağlandığı, elçilerin kabul edilip diplomatik görüşmelerin yapıldığı bir yerdi. Sevgili Peygamberimiz namazları cemaatle Mescidinde eda ederdi. Namaz öncesi veya sonrası sohbetler, eğitim ve öğretim Mescid-i Nebevî'de olurdu. Ticaret, ziraat gibi işlerinin dışında sahabenin uğradığı, aynı zamanda ilim halkasının oluştuğu yerdi Mescid-i Nebevî.

O dönemde mescitler hayatın merkezi ve kalbi idi.

Camileri İnşa Etme, Bakım, Onarım ve Temizliği:

İstiklal Marşımızda:

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:

Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.

Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,

Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

Cami, şehrin ruhu, manevi çekim merkezidir. Camilerin ihtiyacını gidermek, inşa ve imar etmek aynı zamanda amel defterini kapatmayan sadaka-ı cariye, salih bir ameldir. İbadet, tespih, Kur'an'ın tilavet edildiği camileri inşa edenlerin amel defteri kapanmayacaktır. Hadisi şerifte buyruldu ki:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

Ebü Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir: Sadaka-i câriye (faydası kesintisiz sürüp giden sadaka), faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.” (Müslim, Vasiyyet, 14) Camiler, Kur'an kursları sadaka-ı cariyedir.

مَنْ بَنَى مَسْجِداً لِيُذْكَرَ اللهُ فِيهِ بَنَى اللهُ لَهُ بَيْتاً فِي الْجَنَّةِ

Resulullah (s.a.s.) buyurdular ki: **“Kim içerisinde Allah (ın adı) zikredilsin diye bir mescid bina ederse, Allah da ona cennette bir ev bina eder.”** (Nesâî, Mesacid, 1)

Peygamber Efendimizin (s.a.s.) döneminde Mescid-i Nebevi düzenli olarak temizlenirdi. Ümmi Mihcen adında bir kadın, Mescid-i Nebi’yi temizlerdi. Bu kadın bir gün vefat eder, fakat öldüğünü Peygamberimiz Efendimize bildirilmeden defnedilir. Peygamberimiz kadını göremeyince: **“Kadına ne oldu?”** diye sordu. Sahabe, öldü cevabını verir. Bunun üzerine Peygamberimiz: **“Bana ölümünü haber vermeli değil miydiniz?”** buyurdu. Sonra da kabrinin başına varıp ona dua etti. (Buhârî, Salât, 74) Başka bir rivayette: **“Ben onu cennette mescitten çer-çöp toplarken gördüm.”** (Taberani, el-Mu’cemu’l-kebir, XI, 238) buyurmuştu Allah Resulü (s.a.v.) Efendimiz. Resulullah yanında bu sahabe hanımı değerli kılan, Mescid-i Nebi’ye olan ilgisi ve yaptığı hizmetidir.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ

H. AîŖe’nin (r.a.) bildirdiğine göre, **“Allah Resulü (s.a.v.) mahallelerde mescitler inşa edilmesini, buraların temiz tutulmasını ve güzel kokularla kokulandırılmasını emretmiştir.”** (Ebû Dâvûd, Salât, 13; Tirmizî, Cum’a, 64) buyurdu.

عن أنس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم عرضت علي أجور أمّتي، حتّى ألقاها يخرجها الرجل من المسجد

“Ümmetimin ücreti bana arz edilip gösterildi. Öyle ki mescitten çıkarılıp atılan bir çerçöpün sevabını bile gördüm...” (Ebu Davud, Salat 16; Tirmizî, Fezailu’l-Kur’an 19)

Camilerin Manevi İmarı Cemaatle Namaz

Tarih boyunca camiler inşa etmek, ihtiyaç dâhilinde bakım ve onarımını yapmak bizim medeniyetimizin olmazsa olmazlarındandır. Aynı zamanda bu şekilde bir yaşam tarzı sünnettir. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, Medine-i Münevvere’yi cami merkezli bir yapı ile inşa etmişti. Camiler ibadet ve eğitim maksadı ile inşa edilir. Camilerin manevi yönden mamur edilmesi beş vakit namazda cemaatin olması ve camide icra edilen vaaz ve irşat ile olacaktır. Allah Resulü (s.a.s.) cemaatle namaza son derece önem vermiştir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in vefatından önce son günlerinde hastalandığında, namaz kıldırmaya takati kalmadığında Hz. Ebu Bekir’e haber gönderip namaz kıldırmasını istemiş, iyi olduğu vakitlerde ise Hz. Ebu Bekir’e uyararak namaz kılmıştı. Cemaatle namazla ilgili olarak Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله: صلاة الرجل في جماعة تضعف على صلاته في بيته وفي سوقه خمساً وعشرين ضعفاً، وذلك أنه إذا توضأ فأحسن الوضوء، ثم خرج إلى المسجد، لا يخرج به إلا الصلاة، لم يخط خطوة إلا رفعت له بها درجة، وحطت عنه بها خطيئة، فإذا صلى لم تزل الملائكة تضي عليه ما دام في مصلاته، ما لم يحدث تقول اللهم صل عليه، اللهم ارحمه. ولا يزال في صلاة ما انتظر الصلاة

Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre, Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: **“Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve çarşı pazarda kıldığı namazdan yirmi beş kat daha fazladır. O kimse abdestini güzelce alıp, sonra sadece namaz kılmak maksadıyla mescide giderse attığı her adım sebebiyle bir derece yükseltilir, bir hatası da silinir. Namazını kıldıktan sonra abdestini bozmadan namaz kıldığı yerde kaldığı müddetçe, melekler ona: Allah’ım! Ona**

rahmetinle muamele et, ona acı! diyerek dua etmeye devam ederler. O kimse namazı beklediği sürece namazda imiş gibidir.” Buhârî, Ezan 30; Müslim, Mesâcid 272)

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

Abdullah b. Ömer’in rivayet ettiğine göre, Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi kat daha faziletlidir.” (Buhârî, Ezân, 30; Müslim, Mesâcid ve mevziu’s-salât, 249)

Namazları camide cemaat ile eda etmenin, insanların birbiri ile tanışma, toplum içerisinde ilişkilerin gelişmesi, bireyin sosyalleşmesi, kaynaşma, yardımlaşma, paylaşma gibi pek çok faydası vardır. Bunun dışında cemaatle namazı eda etmenin manevi olarak da pek çok fazileti hadisi şeriflerde ifade edilmiştir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ حِينَ يَخْرُجُ الرَّجُلُ مِنْ بَيْتِهِ إِلَى مَسْجِدِهِ فَرَجُلٌ تُكْتَبُ حَسَنَةٌ وَرَجُلٌ تَمْحُو سَيِّئَةٌ

Ebû Hüreyre’nin bildirdiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir kimse camiye gitme niyetiyle evinden çıktığında, attığı her adımdan dolayı kendisine bir sevap yazılır ve bir günah silinir.” (Nesâî, Mesâcid, 14; İbn Hanbel, II, 320) Bir diğer hadisi şerifte dereceleri yükselten, günahları silen ameller şu şekilde açıklanmıştır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ وَيَمْحُو بِهِ الْخَطَايَا وَكَثْرَةُ الْخَطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ

“Yapıldığında Allah’ın dereceleri yükselteceği ve hataları sileceği hasletleri size göstereyim mi? Camilere gidiş gelişlerde atılan çokça adım, bir namazdan sonra diğer namazı beklemek, zorluklara rağmen güzelce abdest almak.” (İbn Hanbel, II, 301) Peygamber Efendimiz (s.a.s.) sıkıntı ve meşakkatlere rağmen abdesti eksiksiz ve adabına uygun almanın, mescitlere devam etmenin ve bu yolda çokça yürümenin, bir namazdan sonra diğerini beklemenin, manevî dereceleri yükseltip hataları sileceğine vesile olacağını ifade etmiştir. Başka bir hadisi şerifte cemaatle namaz kılan kişinin Cenab-ı Hakkın sevgisine mazhar olacağı müjdesi verilmiştir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ إِلَّا تَبَشَّشَ اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْغَائِبِ بِغَائِبِهِمْ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ

Ebû Hüreyre’den gelen rivayete göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle demiştir: “Müslüman bir kimse namaz ve zikir (Allah’ı anma) için mescitleri kendine vatan edindiğinde, Allah onun bu durumuna, ailesinin gurbetten dönen kişiye sevindiği gibi sevinir.” (İbn Mâce, Mesâcid, 19)

Herkesin birbirinden kaçtığı kıyamet gününde dünyada yaptıkları ameller nedeni ile rahat edecek, Allah Teâlâ’nın özel lütuflarına nail olacak insanlar vardır. Bu kişiler hadis-i şerifte şöyle anlatılmaktadır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ بِعِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ

“Yedi sınıf insan, Allah’ın (Arşı’nın) gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmayacağı kıyamet gününde onun gölgesinde gölgelenecektir. Adaletli yönetici, Allah’a kulluk üzere yetişen genç, kalbi mescidlere bağlı olan kimse...” (Müslim, Zekât, 91)

Resul-i Ekrem (s.a.s.) Efendimizin müezzinlerinde âma sahâbi Abdullah b. Ümmü Mektum cemaate gelmeme hususunda izin istemişti:

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ - وَقِيلَ: عَمْرُو بْنُ قَيْسٍ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ الْمُؤَدِّنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْمَدِينَةَ كَثِيرَةُ الْهَوَامِ وَالسِّبَاعِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: تَسْمَعُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، فَحَيَّهَاً

Kendisine Amr İbni Kays da denilen meşhur müezzin Abdullah İbn Ümmü Mektûm, ‘Yâ Resûlellah! Kuşkusuz, Medine’nin zehirli haşereleri ve yırtıcı hayvanları çoktur, dedi. Resûlullah (s.a.s), **“Hayye ‘ale’s-salâh, hayye ‘ale’l-felâh’ı işitiyor musun? Öyleyse mescide gel”** buyurdu. (Ebû Dâvûd, Salât 46; Nesâî, İmâmet 50)

Camilerin Manevi İmarı Eğitim

Cami sadece ibadet edilen yer değildir. Cami, dini bilgilerle birlikte; güzel ahlakın, insan, vatan, bayrak sevgisinin, merhametin, şefkatin, saygının, değerlerin öğrenildiği yerdir.

Medine’de Peygamber Efendimiz döneminde eğitim-öğretim faaliyetinin merkezi Mescidü’n-Nebî’dir. Okuma yazma öğretiminin ilk başladığı ve aralıksız sürdürüldüğü yer mescid olmuştur. Hz. Peygamber, bazı sahâbîleri mescidde eğitim-öğretim faaliyetlerini icra etmekle görevlendirmiştir. Meşhur sahâbî Ubâde İbn Sâmit’in Mescidi Nebevi’de hem Kur’an hem okuma yazma öğretmekle görevlendirildiğini görüyoruz. Fakat Mescidü’n-Nebî’nin bir öğretim merkezi oluşunun en büyük delili Ashâb-ı Suffe’dir. Ashab-ı Suffe, Mescid-i Nebevi’nin içerisinde suffe denilen gölgelik kısımda kalan sahabilerdi. Zaman zaman sayılarının 400’e ulaştığı bu sahabiler, ilimle meşgul olurdu. Ashâb-ı Suffe’nin eğitim ve öğretim işleriyle bizzat Resûl-i Ekrem (s.a.s.) ilgilenmişti.

Peygamberimiz, haftanın belirli bir gününü sahabenin sorularını cevaplandırmaya ve onların bilgilerini geliştirmeye ayırmıştı. Bunu da mescidde ifa ediyordu. Hatta ashabin hanımları erkeklerin bu hâline imrenerek, Peygamberimizden kendilerini de bu ilmî faaliyetten mahrum bırakmamasını istemişler, bunun üzerine onlara da bir gün ayıran Peygamber Efendimiz, bu öğretimi de mescidde devam ettirmiştir. Sonraki dönemlerde meşhur mezhep imamlarının da bulunduğu sayısız âlim, cami ve mescidlerdeki ders halkalarında yetişmiş, kendi talebelerini buralarda yetiştirmişlerdir. (Komisyon, Cami Yazıları, DİB, Ankara 2012, 13-15)

Bir defasında Resûlullah (s.a.s.), mescidde halka olmuş iki gruba rastlar ve şöyle buyurur:

كَلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ ، أَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللَّهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ ، وَأَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ الْفِقْهَ وَالْعِلْمَ وَيَعْلَمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ ، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا « قَالَ : ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ

“İkisi de hayır üzeredir. Ama biri, diğerinden daha üstündür. Bir kısmı Allah’a dua ediyor ve ondan bir şey istiyorlar. Allah onlara ister verir, isterse vermez. Diğerleri ise, dini anlamaya ve ilim öğrenmeye çalışıyorlar ve bilmeyene öğretiyorlar. Bunlar daha üstündür.” dedikten sonra **“Şüphe yok ki, ben de sadece bir öğretici olarak gönderildim.”** diyerek ilim öğrenenlerin yanlarına oturmuştur.” (Dârimî, Mukaddime, 32)

Cami ve Cemaat Adabı:

Camide bulunmanın ve cemaatle namazı eda etmenin adabı vardır:

a) Camiye gelirken koşmadan gelinmeli, camiye sağ ayakla ve abdestli girilmeli, girerken Peygamber Efendimize salavat-ı şerife getirilmelidir.

b) Camiye gelirken beden ve elbise temizliğine dikkat edilmelidir. Güzelce abdest alındıktan sonra, namazın şartlarından olan setr-i avrete uygun kıyafet giyilmelidir. Peygamber Efendimiz döneminde bir cuma günü bazı sahibiler hurmalıklarında çalıştıktan sonra toz toprak içinde ve terlemiş bir şekilde mescide geldiklerinde Resulullah (s.a.v.) onlara, “**Keşke yıkansaydınız!**” buyurmuştu. (Buhârî, Büyû’, 15; Buhârî, Cum’a, 15) Camiye gelirken aşırıya kaçmamak ve başkasını rahatsız edici olmamak şartıyla güzel koku sürülebilir. Camiye gelmeden önce kokusu hoş olmayan yiyeceklerden sakınılmalıdır. Camide hiç kimseye rahatsızlık verilmemeli, Kur’an-ı Kerim tilaveti, tespih, zikir ile meşgul olurken ses yükseltilmemelidir.

c) Camiye girildiğinde vaaz ediliyor veya Kur’an-ı Kerim okunuyor ise sükûnetle dinlenilmelidir. Ayrıca Cuma veya bayram günlerinde hutbe okunurken konuşmak, başka şeylerle ilgilenmek, cep telefonu ile meşgul olmak ibadetin özünden uzaklaşmaya ve sevabından mahrum kalmaya sebep olacağından bu davranışlardan sakınılmalıdır.

d) Cami içerisinde cep telefonları kapatılmalı veya sessiz konuma alınmalıdır.

e) Mescide girildiğinde ezan okunmamış ve mekruh vakit değil ise, iki rekât Tehiyetü’l-Mescid namazı kılınması sünnettir.

f) Camiye temiz elbiseler ile gelinmelidir.

g) Önce ilk saf tamamlanmalı, sonra ikinci saf tamamlanmalıdır. Ebû Mes’ud anlatıyor: “Resulullah (s.a.v.) namazda omuzlarımıza dokunur ve şöyle buyurdu: **‘Düzgün durun, karışık durmayın ki kalpleriniz de karmakarışık olmasın!’**” (Müslim, Salât, 122)

h) Camiden çıkarken önce sol ayak dışarı atılmalıdır.

Cami ve Din Görevlisi

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

“Allah’a çağıran, salih amel işleyen ve "Kuşkusuz ben müslümanlardanım" diyenden daha güzel sözlü kimdir?” (Fussilet, 41/33) Allah’a çağıran, Allah’ın dinine, tevhide davet eden kişidir. Davetçinin bir diğer özelliği de güzel işler, salih ameller yapmasıdır. Peygamberler, dinin tebliğcileridir. Hem tevhide davet ederler hem de Allah’tan aldıkları emirleri eksiksiz insanlara ulaştırırlar. Peygamberlerden sonra bu sorumluluğu omuzlarına alan, din hizmetine kendini adanmış ömürlerin olması gerekir.

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.” (Ali İmran, 3/104) Yüce Allah müslümanların içinde onlara önderlik edecek, birlik ve beraberliklerini sağlayacak, onlara iyiliği emredecek, onları kötülükten sakındıracak, insanları İslâm’a çağırarak bir sosyal kontrol mekanizmasının bulunmasını istemektedir. Müfessirler müslümanların böyle bir kurumu oluşturmalarının farz-ı kifâye olduğunu belirtmişlerdir. Bu görev yerine getirilmediği takdirde, görevin özelliğine göre o topluluğu meydana getiren yükümlülük çağındaki bütün müslümanlar bu ihmalden dolayı sorumlu olurlar (Elmalılı, II, 1155). Hayra anahtar,

şerre kilit, iyilikte önder ve yarışan, kötülükten sakınan ve sakındıran kişilerin olması o toplumun ayakta durması için son derece önemlidir. (Kur'an Yolu Tefsiri, 1/645-649)

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

“(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir.” Nahl, 16/125) Ayet davet hususunda yöntemi ortaya koymaktadır.

Allah Resulü (s.a.s.) Efendimiz insanların hidayeti, İslam'ın insanlara ulaşması için var gücüyle gayret etmişti. Mekke'de on üç yıl inanmayanlarla, Medine'de on yıl münafık, Yahudi ve diğer İslam karşıtı güçlerle mücadele etmişti. Kendini taşıyanlara, ordular tertip edip üzerine yürüyene hidayete ermeleri için dua etmişti. Şair, kahin dediler, getirdiğini yalanladılar. “Ne istersen söyle verelim. İstersen seni kralımız yapalım. Mallarımızı birleştirelim en zenginimiz sen ol. Hasta isen tedavi ettirelim. Yeter ki davandan vazgeç.” dediler. Allah Resulü (s.a.s.) güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseniz yine de davamdan vazgeçmem.” buyurdular. Müşriklerin inkarı karşısında son derece üzüldüler. Rabbimiz bu durumu ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

“Ey Muhammed! Mümin olmuyorlar diye adeta kendini helak edeceksin!” (Şuara, 26/3) Dinin yayılması için adeta kendini parçalarcasına dert edinen, inanmadıkları için üzülen bir Peygamberimiz var bizim. Allah Resulü'nden bize sünnettir Hak yolunun davetçisi olmak. Etrafını aydınlatan bir kandil misali cehalet ve dalalet karanlığına meydan okumak.

“Alimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler altın ve gümüşü miras olarak bırakmazlar, onlar sadece ilmi miras bırakmışlardır. İşte o mirasa konan kimse de bol nasib ve kismet almış olur.” (Ebu Davud, İlim, 1; Tirmizi, İlim, 19)

Sonuç:

Cennete giden yollar, mescitlerden geçiyor.

Mevlâ hep kullarını, secdelerde seçiyor

Camiler, beş vakit namaz kılındıktan kapısı açılmayan veya sadece Cuma günleri hatırlanan mekanlar olmamalıdır. Camiler, Allah'ın en çok sevdiği, rahmetin indiği, huzur ve bereket yerleridir. Manen rahatladığımız, huzur bulduğumuz, sükunete kavuştuğumuz, rahmete gark olduğumuz, Rabbimize daha çok yakın olduğumuz yerdir camiler. Camilerin inşa etmek ihtiyaçlarının gidermek, temiz tutmak biz müminlerin görevlerindendir. Camilerin manevi imarı, camilerin cemaatle dolması, ilim halkalarının oluşması, cami merkezli bir toplum inşa edilmesi ile olacaktır.

1986 yılından beri 1-7 Ekim tarihleri Camiler ve Din Görevlileri Haftası olarak kutlanmaktadır. Bu yıl da hafta hem Camiler ve Din Görevlileri Haftası hem de Mevlidi Nebi Haftası “Peygamberimiz, İman ve İstikamet” konusu birlikte idrak edilmektedir. Camilerimizi inşa eden, cemaat olan, görev alanlardan ahirete irtihal edenlere Rabbimiz af ve mağfiret, hayatta olanlar sağlık ve afiyet diliyoruz. Rabbimiz gönüllerimizi mescide asılı olanlardan eylesin.